

Pogány Gábor

SZAVAK UTÁN

Gáll Ádám festészetéről gondolkodva – bár itt festészetről, grafikáról egyaránt szó van –, számomra már az indulás különös. Egy olyan vérbő festőiséggel dolgozó mester, mint Sarkantyú Simon osztályáról hogyan jöhet ki egy művésznövendék, aki pont az ellenkező oldalról közelít: a rajzosság, a finom rajzi kompozíciók oldaláról. Ez a magatartás érvényes a '80-as években keletkezett munkáira is. Voltaképpen mit csinált Gáll Ádám a főiskoláról való kikerülése után... hát elsősorban rajzolt. Igaz, ezek a korábbi rajzok ugyanakkor festői kompozíciók is, merthogy a színnek akkor is erőteljes szerepe volt a képi megformálásban, és később a festőiség mellett a rajzosság is végighúzódik egész munkásságán.

Aki a '70-es, '80-as években Magyarországon vonallal fejezte ki magát, semmiképpen sem tudott függetlenedni Kondor Béla emlékétől. Mint ahogy némely rajzon és egyik két fejen Kondor szellemét érzem, Gáll Ádám is a XX. századi magyar művészet egyik legjelentősebb alakjának bizonyos felfedezéseit emeli át és használja teljesen önállóan saját művészetében. Jól szerkeszt, gondosan komponál, és rajzai vagy képeinek rajzos elemei igen figyelemreméltóak. Azonban a rajzosság, ha valakinek ilyen festői gondolkodása van, akkor előbb-utóbb valahogy a visszájára fordul, kezdi elhagyni a vonalat, szerkezetességet, geometrikus komponálást stb., és elkezd színben, színhangulatban, felületben gondolkodni.

Ezek a képek, amelyek időrendben már közbülső állomást, átmenetet képeznek egy későbbi festőibb kifejezésmód felé ('90-es évek), tanúsítják azt, hogy a rajztól úgy is el lehet szakadni, hogy közben az rejtve megmarad. Utalnék a Visszaszületés című képre, amely a reneszánsz festők csodálatos találmányát idézi, amivel a centrálperspektíva mellett festőiségben meg tudták haladni a késő középkori festőket: ez a ködösség, a szfumató, amellyel a távlatot érzékeltették. Gáll Ádám a motívumait egy ilyen szfumatóba mártja, amely aztán eluralkodik a képeken. A sejtelmes szürkék egyre töményebbé válnak, a látvány elemei sorra eltűnnek, már csak a fakturális részletek emlékeztetnek arra, hogy a kép honnan indult. Így ír erről:

foszladozó homály, mit
a szorongás hálókba szótt
– virraszt a lét –
a vakfehér várakozások
szorítása enged, s mint a kés
villan az ösztön, ítél a szellem

A kulcsszó a szorongás – a képeken is. Ahogy megmerülünk ebben a homályban, s elmerülünk a szorongásban, úgy vesznek el egyre inkább a világ egyre nagyobb

részei, s ha „ítél a szellem”, a látvány és valóság visszatér. Van képe, amire csak a vers első két sora érvényes: a szürke kavargás a festett felületen marad, a kép becsukódni látszik, mintha ködfátyol takarna el minden láthatót és értelmezhetőt, s a látvány hiánya lép elő képpé (Szürkület, Árnyak, A kép elhagyása). Aztán lassan előtűnik, vagy még nem tűnt el egészen, néhány fogódzópont (Várakozás, Széthullás). Ezek a gondolkodást, a látás fantáziáját segítő foltok, vonalak, színek igen gondosan komponálva helyezkednek el a képfelületen.

Az időbeli elmozdulások egyben körvonalú mozgást jelentenek Gáll Ádám művészi tevékenységében. Ebbe a folyamatba illeszkednek a versek, melyekben vizuális költői képek jelennek meg, a versek képi gondolatainak és a képek fogalmi gondolatiságának különös kapcsolatában – egy gondolkodásbeli logikai sort mutatva, s kijelölve továbbfejlődésének lehetséges útját.

(1995. október 25., Újlipótvárosi Klub-Galéria)